

Egykor és most

A Kádár-rendszer egyik hatalmas vétkének számított az „aláírás”. Soha nem értettem, hogy miért. Először 1977-ben írtunk alá szolidarizáció nyilatkozatot a prágai Charta 77-tel összesen harmincnégyen. A hatalom zavarban volt. Legalább két hétig bizonytalanok voltak a megtorlásban. Egyéni akciók azonban voltak. Például Illés Endre felfüggesztette állásából Réz Pál szerkesztőt – de mikor legmagasabb helyen meggyeztek abban, hogy a puha diktatúrához nem illik a kemény megtorlás, Illés visszavonta Réz felmondását.

Tudomásom szerint az aláírásért senkit sem rúgtak ki az állásából. Igaz, hogy legtöbben már ki voltunk rúgva. A többiek pedig jórészt szabadúszók írók, művészek voltak, mint például Nádas, Csoóri, **Eörsi**, Mészöly vagy Kocsis Zoltán. Persze azért, ahogy lehetett, megnehezítették az életünket. Lista készült a renitensekről. Ezek alapján nem szerepelhetünk a rádióban, TV-ben, többen nem publikálhattak és így tovább. Vagy nem kaptunk útlevelet, vagy pedig – ha egy-egy politikailag jellegtelen konferenciára mégis kimehettünk – a repülőtéren a lista alapján külön állítottak bennünket, mint az idült kábítószercsempészeket, különös gondossággal nézték át csomagjainkat, könyvek, iratok után kutattak.

De voltak legalábbis utólag mulatságosnak mondható zaklatások is. Engem telefonon hívott óránként egy férfihang, és szellemes kérdéseket tett fel: Ismeri maga X-et (itt egy aláíró nevét mondta)?, vagy Mi baja van magának ezzel a rendszerrel. Mikor azt válaszoltam, hogy nem a rendszerrel van bajom, hanem vele, mert nem hagy dolgozni, szemrehányóan azt válaszolta: De aláírni azt ráért. Tudja maga, milyen gyorsan írom én alá a nevemet? – mondtam. De azért kicsit be-

gyulladtam, és azt hittem, minden percben, minden percben jöhet a házkutatás. Két hét múlva ugyanez a hang bocsánatot kért: Higgyem el – mondta –, hogy ő semmilyen hivatalos szervhez nem tartozik. Akkor bizonyosodtam meg végképe, hogy a belügyből jöttek a telefonok, bár előbb is kevés kétségem volt.

Még 1982-ben is, mikor a Polányi család meghívására a századelő legnagyobbjaihoz kapcsolódó ötládányi dokumentum, értékes irat rendezése és hazahozatala céljából akartam kimenni, kétszer utasították vissza az útlevelkérésemet. Végül a kultuszkormány közbenjárására mégis megadták, de az ezt tudomásomra hozó miniszterhelyettes kikötötte, ne szidjam kint a Kádár-rendszert. Most már talán tudja a miniszterhelyettes úr is, hogy nem attól omlott össze a Kádár-rendszer, hogy én szidtam.

A legmulatságosabb megtorlást akkor „szenvedtem” el, mikor behívtak az Európa Kiadóba, ahol megjelenés alatt állt egy szlovák Ady-válogatás, melyhez én írtam előszót. Ott volt a szlovák kötet szerkesztője is. A magyar kiadó szerkesztőjével együtt tudtul adták, hogy nevemet természetesen nem írhatják oda az előszó alá – ugye megértem. De ha Pozsonyba megyek, hajlandók újra kifizetni a honoráriumot, melyet az Európa egyszer már kifizetett. Így lettem Huszák király névtelen előszóírója.

Hát így ment ez annak idején.

Most már nem veszik el az útlevelünket, publikálhatunk, szerepelhetünk a rádióban, TV-ben. Mindez nagyon örvendetes. De most már határozott a hatalom, nem hezitálnak, a miniszterelnök nem is titkolja, hogy aláírásért kirúgás jár, igaz csak a prominenseknek. Mi még aláírhatunk – egyelőre.

Vezér Erzsébet